

Hnízdění atypicky zbarvených kachen divokých (*Anas platyrhynchos*) v Nymburce

Nesting of atypically coloured Mallards (Anas platyrhynchos) in the town of Nymburk

Lukáš Kadava

Dětochova 45, 281 29 Žiželice; e-mail: louka.s@seznam.cz

Úvod

V posledních letech jsme svědky zvýšeného počtu pozorování kachen divokých (*Anas platyrhynchos*), které jsou atypicky zbarvené (RANDLER 2008, VRÁNOVÁ 2009). Jedná se zejména o uměle odchované jedince vypouštěné do volnosti a určené k mysliveckému odlovu, ptáky uniklé z chovů, nebo záměrně chované „na volno“. Vzhledem k tomu, že dochází k zapojení těchto jedinců do reprodukčního procesu, může docházet ke změnám genofondu divoké populace (HAVRÁNEK 1998, KREISINGER *et al.* 2011). Přestože v ornitologických databázích nalezneme řadu pozorování atypicky zbarvených kachen zejména z mimohnízdního období, konkrétní údaje o hnízdění těchto jedinců v přírodě jsou doposud relativně vzácné, což může být způsobeno nižším zájmem ornitologů o tuto problematiku či potenciálně menší nápadností těchto ptáků v hnízdním období. Rovněž v české ornitologické literatuře chybí práce zabývající se hnízděním atypicky zbarvených kachen divokých. Publikována byla spíše jednotlivá pozorování atypicky zbarvených jedinců (např. KLÁPŠTĚ 2009, RŮŽEK 2011). Hnízdění abnormálně zbarvených kachen divokých bylo v horizontu minulých let prokázáno např. ve Smetanových sadech v Olomouci (K. Ševčíková, I. Jurečková *in litt.*), na řece Ohři v Karlových Varech (M. Paclík *in litt.*) či při řece Bečvě v Přerově (J. Šafránek *in litt.*). Cílem tohoto příspěvku je popis několika případů hnízdění atypicky zbarvených kachen v Nymburce (střední Polabí).

Metodika

Hnízdění atypicky zbarvených kachen bylo od roku 2010 každoročně zjišťováno během náhodných pochůzek (období duben–červenec, 2–4 kontroly za sezónu) podél řeky Labe v Nymburce mezi lokalitou Špička a parkem Pod hradbami (kvadrát 5856a, koordináty 50°11'N 15°03'E). Kachny byly pozorovány v oblasti přístavu na Labi, nebo na vodotečích, které se z hlavního toku Labe odpojují a napájají vodní příkopy zachovalých středověkých valů. Zejména vodní příkopy jsou na mnoha místech zarostlé vegetací (stromy a křoviny) poskytující vhodné podmínky pro úkryt hnízda. Pro účely této práce bylo kromě vlastních pozorování využito i doplňujících dat od jiných ornitologů (J. Studecký, J. Škorpilová).

Výsledky a diskuse

Dne 22.5.2010 byla pozorována abnormálně zbarvená samice vodící čtyři mláďata. Kachna byla výrazně světlejší, peří na bocích a svrchní křídelní

Obr. 1: Atypicky zbarvená kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) na hnízdišti v Nymburce 22.5.2010. Foto L. Kadava.

Fig. 1: Atypically coloured Mallard (*Anas platyrhynchos*) in Nymburk, 22.5.2010. Photo by L. Kadava.

Obr. 2: Atypicky zbarvená kachna divoká na hnízdišti v Nymburce 2.6.2012. Foto L. Kadava.

Fig. 2: Atypically coloured Mallard in Nymburk, 2.6.2012. Photo by L. Kadava.

krovky měla mléčně světlé s tmavými středy. Hlava byla bez skvrnění, světle hnědá až béžová. Na hrudi byla tmavší rezavá skrvna (obr. 1). Zbarvením nejbližší patřila do 3. skupiny netypicky zbarvených kachen dle MEISSNERA (2012; typ „*Australian Spotted Duck*“). Dle české chovatelské klasifikace by zbarvením odpovídala plemenu „velšský harlekýn“ (PROCHÁZKA 2012). Mláďata byla v den pozorování cca 10–14 dní stará. Znaky atypického zbarvení vykazovalo jedno mládě, které bylo výrazně tmavší než ostatní. Nálezu předcházela minimálně dvě pozorování smíšeného páru (výše popsaná atypicky zbarvená kachna a normálně zbarvený kačer) v průběhu dubna. Kachna s mláďaty byla pozorována v blízkosti další podobně vybarvené kachny a čtyř normálně vybarvených kačerů. V průběhu zimy 2009/2010 byly obě světlé kachny pozorovány ve společnosti 15–20 ex. normálně vybarvených kachen divokých na říčce Lidušce v Nymburce.

V roce 2011 prokázal hnízdění jiné atypicky zbarvené kachny divoké J. Studecký (*in litt.*), který 14.7. pozoroval na téže lokalitě atypicky vybarvenou samici se 2 *pull*. Zbarvení kachny bylo celkově tmavě hnědé (zdálky působilo jako téměř černé), s výraznou bílou skvrnou na hrudi. Hlava byla tmavě hnědá se zeleným kovovým leskem a zobák tmavě šedý se světlým nažloutlým nehtem. Zbarvením byla nejbližší tmavohnědemu typu 4. skupiny dle MEISSNERA (2012). Dle české chovatelské klasifikace zbarvením nejvíce odpovídala plemenu „kachna pomořanská“ (PROCHÁZKA 2012). Kachna byla na lokalitě pozorována 17.4. v páru s velmi podobně zbarveným jedincem (tmavě hnědé tělo s bílou skvrnou na hrudi). Je tak možné, že se jednalo o hnízdění kompletního atypicky zbarveného páru. Rovněž mláďata ve stáří cca 7 dní vykazovala známky atypického zbarvení, konkrétně tmavě hnědé až černé prachové peří s bělavě žlutou skvrnou na hrudi. V roce 2012 bylo hnízdění prokázáno 2.6., kdy byla opět na stejné lokalitě pozorována podobně zbarvená samice vodící 9 *pull*. ve stáří cca 10 dní. Minimálně 3 *pull*. nesla znaky netypického zbarvení (tmavě hnědé prachové peří, bělavě žlutá skrvna na hrudi). Zbarvení samice bylo velice podobné jako v roce 2011 (viz výše), není tedy vyloučeno, že šlo o stejného jedince (obr. 2). V blízkosti atypicky vybarvené samice se pohybovaly pouze normálně vybarvené kachny divoké (1F + 6M).

Atypicky zbarvené kachny divoké byly na Labi v Nymburce zjištěny již v roce 2008 (J. Škorpilová *in litt.*), je proto možné, že tato práce nepopisuje vůbec první zahnízdění atypicky zbarvených jedinců na sledované lokalitě. Uvedená pozorování ovšem naznačují šíření atypicky zbarvených jedinců. Otázkou zůstává, jak výraznou roli v tomto šíření hraje párování atypicky zbarvených jedinců se zástupci divoké populace kachen divokých, kteří na Labi v Nymburce každoročně zimují. Atypicky zbarvené kachny divoké pravidelně pozorované v zimě mohou být jednak součástí stále (městské) populace, není však vyloučeno, že se jedná i o migranty. V zimách (XI–III) 2009–2012 zimovalo na Labi v úseku Nové Zboží – železniční most v Nymburce průměrně 495 ex. kachen divokých (141–1 205 ex., n = 20 kontrol), mezi nimiž byly průměrně 4 ex. (dominance = 0,8 %) atypicky vybarvené. Maximální počet byl zjištěn v listopadu 2010, kdy bylo v hejnu 264 ex. pozorováno celkem sedm atypicky zbarvených jedinců (dominance = 3 %; J. Škorpilová *in litt.*). V lednu–březnu 2011/2012 bylo zjištěno celkem pět barevných typů atypicky zbarvených kachen dle MEISSNERA (2012; J. Škorpilová *in litt.*). V hnízdních

sezónách ale nebyly důsledně kontrolovány všechny potenciálně vhodné hnízdní lokality. Fakt, že dle údajů na ornitologických databázích (www.birds.cz) byla většina případů hnízdění atypicky zbarvených kachen doposud zaznamenána ve městech, může být podmíněn právě zvýšenou koncentrací jedinců v zimním období. Zvýšený počet zimních pozorování těchto jedinců může být způsoben i přítomností migrantů ze západní Evropy, kde je početnost atypicky vybarvených jedinců místně velmi vysoká (CEPAK *et al.* 2008, HAVRÁNEK 1998). Ptáci, kteří se párují na zimovišti, pak mohou zůstat v místě i v době hnízdění a s místní populací (často již polokrotkých kachen) přispívat k další hybridizaci. Vzhledem k možným změnám genofondu původní populace kachny divoké je tedy žádoucí nadále shromažďovat kvantitativní údaje o výskytu a hnízdění atypicky zbarvených kachen.

Souhrn

Príspevek popisuje hnízdění atypicky zbarvených kachen divokých (*Anas platyrhynchos*) na řece Labi v Nymburce. V letech 2010–2012 bylo každoročně prokázáno hnízdění jednoho páru, v němž byla atypicky vybarvená samice. Známky abnormálního zbarvení nesla i část pozorovaných mláďat. V roce 2011 bylo zjištěno možné hnízdění páru, v němž byli atypicky zbarveni oba ptáci. Na lokalitě se nachází pravidelné zimoviště kachen divokých a abnormálně vybarvení ptáci v něm v letech 2009–2012 zaujímalí průměrně 0,8 % (max. 3 %).

Summary

*This paper describes breeding of atypically coloured Mallards (*Anas platyrhynchos*) at the Elbe River in the town of Nymburk (coordinates 50°11'N 15°03'E, Grid no. 5856a, altitude 186 m a.s.l.; lowland river with smaller tributaries within a town). Between 2010 and 2012, annual breeding was documented of a pair in which the female was atypically coloured. Traces of abnormal colouration were also carried by some of the the pair's offspring. In 2011, a possible breeding was reported of a pair in which both birds were atypically coloured. The site also regularly holds a wintering Mallard population in which the proportion of abnormally coloured individuals averaged 0.8% (up to 3%) in 2009-2012.*

Poděkování

Autor děkuje Janě Škorpilové a Janu Studeckému za laskavé poskytnutí doplňujících dat, Martinovi Paclíkovi a anonymním recenzentům za cenné připomínky k textu.

Literatura

- CEPAK J., KLVAŇA P., ŠKOPEK J., SCHRÖPFER L., JELÍNEK M., HOŘÁK D., FORMÁNEK J. & ŽÁRYBNICKÝ J. (eds) 2008: Atlas migrace ptáků České republiky a Slovenska. *Aventinum, Praha*.
- HAVRÁNEK F. 1998: Péče o prostředí vodní pernaté zvěře. *Dostupné na: <http://www.cmmj.cz/Myslivoost/Pece-o-prostredi-vodni-pernate-zvere.aspx>*
- KLÁPSTĚ J. 2009: Neobvyklé zbarvení opeření u kachny divoké (*Anas platyrhynchos*). *Panurus* 18: 69–72.
- KREISINGER J., JAVŮRKOVÁ V. & ČÍŽKOVÁ D. 2011: Genetická diverzita kachny divoké: hnízdní populace vs. vypuštěnci. *In: Bryja J., Řehák Z. & Zukal J. (eds): Zoologické dny Brno 2011. Sborník abstraktů z konference 17.–18. února 2011. Ústav biologie obratlovců AV ČR Brno: 118–119.*

-
- MEISSNER W. 2012: Netypicky zbarvené kachny divoké – návrh klasifikace. *Dostupné na: http://www.vcpcso.cz/archiv/soubory/netypicke_kachny.pdf*
- RANDLER C. 2008: Hybrid Wildfowl in Central Europe – an Overview. *Waterbirds* 31:143–146.
- RŮŽEK P. 2011: Nezvykle zbarvené kachny divoké (*Anas platyrhynchos*). *Aythya* 4: 91–92.
- PROCHÁZKA M. 2012: Chovatelské stránky Miloslava Procházky. Plemena vodní drůbeže. *Dostupné na: <http://www.chovprochazka.estranky.cz/clanky/plemena-vodni-drubeze/>*.
- VRÁNOVÁ S. 2009: Zapojte se do sledování netypicky zbarvených kachen divokých. *Zpravodaj Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při Východočeském muzeu v Pardubicích* 48: 6–7.

